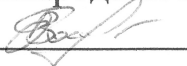

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова науково-методичної ради
факультету суспільних наук
і міжнародних відносин

 Іван ГОЛОВКО

«30» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 1.9 Демократія: від теорії до практики

шифр із ОПП і повна назва навчальної дисципліни

для здобувачів вищої освіти

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 Міжнародні відносини

спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

спеціалізація
(за наявності) _____

освітня програма Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

рік набору 2024/2025 форма навчання денна термін навчання 3 роки 10 місяців

вид дисципліни обов'язкова

Розробник (-и) Головко Іван Костянтинович, доцент кафедри міжнародних відносин, кандидат історичних наук,

вказати розробників: ПІБ, посада, науковий ступінь, вчене звання

підпис

Погоджено гарант ОП

(підпис)

Іван Головко
(ім'я та прізвище)

Робоча програма схвалена на засіданні кафедри міжнародних відносин
Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

Ухвалено на засіданні науково-методичної ради факультету
Протокол від «30» серпня 2024 року № 1

Дніпро
2024

Опис навчальної дисципліни

Навчальний рік (роки*) викладання дисципліни	Курс	Семестр	Підсумковий контроль				Індивідуальні завдання		Кредитів ECTS	Обсяг роботи студента (години)						
			екзамен	диф.заяк	заяк	курсова робота	форма	кількість		всього	аудиторні					самостійна робота
											всього аудиторних	лекції	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	
2024/25	1	1			1		кмп		4	120	48	32		16		72
20__/_																
20__/_																
20__/_																

* Робоча програма (РП) розробляється на повний цикл навчання за навчальною дисципліною, тобто зазначаються усі семестри викладання за ОП, якщо дисципліна викладається декілька років.

1. Мета дисципліни

Формування у студентів необхідних знань, навичок та ставлень, пов'язаних з ефективною (поінформованою, компетентною) демократичною взаємодією громадян у суспільстві.

Вивчення дисципліни також забезпечує формування наступних компетентностей за ОПП:

ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недобропорочності.

ЗК15. Здатність працювати як автономно, так і у команді.

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни (за наявності). Немає.

3. Результати навчання за дисципліною та їх співвідношення із програмними результатами навчання.

№	Результати навчання за дисципліною	Програмні результати навчання за ОП	Номери тем
1	розуміти: взаємозв'язок влади та громадянина в умовах демократії, права людини, механізми захисту прав людини і роль, яку відіграє громадянське суспільство у моніторингу діяльності уряду та співпраці з ним на міжнародному рівні.	РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.	T1,T2, T3,T4, T7,T8
2	знати: поняття «демократія», місце і роль влади та громадянина в умовах демократії, їхню взаємодію, права людини, механізми захисту прав людини і роль, яку відіграє громадянське суспільство у моніторингу діяльності уряду та співпраці з ним, а також яким чином воно допомагає громадянам індивідуально чи колективно досягати цілей.	РН16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.	T5,T6
3	уміти: критично мислити та аналізувати інформацію, активно слухати, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення, а також досягати консенсусу та працювати спільно з іншими заради досягнення мети;	РН21. Самостійно приймати рішення, бути лідером, відповідати за командну роботу.	T9,T10, T11

4. Структура навчальної дисципліни.

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин*				
		лекції	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота
1 семестр						
Розділ 1. Загальнофілософські засади демократії						
1	Тема 1. Теоретичні засади основи демократичного врядування	2	-	2	-	7
2	Тема 2. Принципи демократії	2	-	2	-	7
Розділ 2. Права людини						
3	Тема 3. Права людини	2	-	2	-	7
4	Тема 4. Механізми захисту прав людини	2	-	2	-	7
Частина 3. Ліберальна демократія та Україна						
5	Тема 5. Конституціоналізм, ліберальна демократія та Україна	2	-	2	-	7
6	Тема 6. Система демократії в Україні та механізм її реалізації	2	-	2	-	7
Частина 4. Особливості розвитку демократичного суспільства						
7	Тема 7. Громадянське суспільство і демократія	2	-	2	-	8
8	Тема 8. Громадянська участь	2	-	2	-	8
Всього		16		16		58

Тематика практичних / семінарських / лабораторних занять

№ Темі	Тематика (назва) практичного / семінарського / лабораторного заняття	Кількість годин	Рекомендована література (№ з переліку)
<i>Розділ 1. Загальнофілософські засади демократії</i>			
Тема 1	Тема 1. Філософські засади демократичного врядування 1. Томас Гоббс: «Війна всіх проти всіх» 2. Жан-Жак Руссо: «Загальна воля» 3. Джон Локк: «Раціональні люди»	2	№1-16, Додаткова №1-13
Тема 2	Тема 2. Формування суспільства й держави 1. Функція(ї) держави та політичні інститути 2. Принципи демократії 3. Застосування принципів демократії 4. Сучасна демократія	2	№1-16, Додаткова №1-13
<i>Розділ 2. Права людини</i>			
Тема 3	Тема 3. Визначення та еволюція прав людини 1. Створення Організації ОБ'єднаних Націй 2. Загальна декларація прав людини 3. Розуміння Загальної декларації прав людини	2	№1-16, Додаткова №1-13

	4. Негативні та позитивні права 5. Розвиток уявлень про права людини в Україні		
Тема 4	Тема 4. Реалізація прав людини та проблеми в цій сфері 1. Міжнародні конвенції та пакти про права людини 2. Захист прав людини під час війни 3. Ситуація із захистом прав людини в Україні	2	№1-16, Додаткова №1-13
Частина 3. Ліберальна демократія та Україна			
Тема 5	Тема 5. Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні 1. Конституції та держава 2. Україна й конституціоналізм 3. Адміністративно-територіальний поділ і система державного врядування в Україні: регіони та регіоналізація 4. Механізми демократії в державному врядуванні 5. Вибори та політичні партії	2	№1-16, Додаткова №1-13
Тема 6	Тема 6. Україна й демократія 1. Історія становлення демократії в Україні 2. Демократія в незалежній Україні 3. Вплив організацій громадянського суспільства на демократію в Україні 4. Сучасні виклики для демократії в Україні: феномен парадипломатії	2	№1-16, Додаткова №1-13
Частина 4. Особливості розвитку демократичного суспільства			
Тема 7	Тема 7. Громадянське суспільство й демократія 1. Визначення громадянського суспільства 2. Огляд історії громадянського суспільства в Європі (міжрегіональне співробітництво) 3. Демократичні функції громадянського суспільства 4. Нова публічна дипломатія	2	№1-16, Додаткова №1-13
Тема 8	Тема 8. Громадянська участь 1. Громадянство й демократія 2. Методи громадянської участі 3. Інформовані громадяни 4. Чинники, що впливають на участь громадян у демократичних процесах 5. Громадянська участь в Україні	2	№1-16, Додаткова №1-13
Всього годин		16	-

Тематика самостійної роботи

№ Теми	Тема самостійної роботи	Кількість годин	Рекомендована література (№ з переліку)
1	Філософські засади демократичного врядування Формування суспільства і держави	7	№1-16, Додаткова №1- 13
2	Сучасна демократія Застосування принципів демократії	7	№1-16, Додаткова №1- 13
3	Розвиток уявлень про права людини Міжнародне законодавство про права людини Українська законодавство про права людини	7	№1-16, Додаткова №1- 13
4	Європейський суд з прав людини Механізми захисту прав людини в Україні	7	№1-16, Додаткова №1- 13
5	Конституція та держава Україна і конституціоналізм	7	№1-16, Додаткова №1- 13
6	Система державного врядування в Україні Політичні інститути у цифровому вимірі Вибори і політичні партії	7	№1-16, Додаткова №1- 13
7	Визначення громадянського суспільства Громадянське суспільство в Європі Громадянське суспільства в Україні	8	№1-16, Додаткова №1- 13
8	Громадські рухи в комуністичних країнах Східної Європи Історія Польщі: рух «Солідарність»	8	№1-16, Додаткова №1- 13
Всього годин		58	-

5. Схема формування оцінки

5.1 Шкала відповідності оцінок:

Відмінно/Excellent	Зараховано/Passed	90-100
Добре/Good		82-89
Задовільно/Satisfactory		75-81
		64-74
		60-63
Незадовільно/Fail	Не зараховано/Fail	0-59

5.2 Форми та організація оцінювання:

Поточний контроль:

Форма оцінювання	Терміни оцінювання (тиждень)	Максимальна кількість балів
Виступи на семінарських заняттях	впродовж семестру	40 (8 семінарів *5 балів)
Бліц-опитування	впродовж семестру	16 (8*2 бали)
Контрольно-модульна робота	30 тиждень	24
Підсумкова залікова контрольна робота	38 тиждень	20
Максимальна кількість балів за поточне оцінювання 100 б.		

Семестровий контроль:

Форма оцінювання	Максимальна кількість балів
Залік	100 (за результатами поточного оцінювання)

5.3 Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання знань здобувачів*	
Форма 1. Виступи на семінарських заняттях	
Бали	Критерій
При оцінюванні участі студента/ки у семінарському занятті враховується: – відповідність змісту виступу здобувача питанням, що виносяться на семінарське заняття; – структура виступу (вступ, виклад основного матеріалу, висновки); – ґрунтовність відповіді на запитання аудиторії/викладача; – участь у дискусії та навички ведення дискусії; – уміння використовувати у відповіді/дискусії раніше здобуті знання у рамках освітньої програми; – посилення на першоджерела; – активність здобувача на занятті.	
0	відсутність здобувача на семінарському занятті; здобувач не приймає участі у семінарському занятті
2	підготовка доповіді та виступ на семінарському занятті
1	відповіді на поставлені запитання у контексті доповіді
2	участь у дискусії
Форма 2. Бліц-опитування	
Бали	Критерій
0	здобувач не надав відповіді на запитання; відповів не вірно
2	здобувач надав чітку, вірну відповідь
Форма 3. КМР	
КМР проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 12 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 2 бал.	
Бали	Критерій

0	Неправильна відповідь на тестове питання.
2	Правильна відповідь на тестове питання
Мінімальна оцінка 0 балів; Максимальна оцінка (12*2)=24 балів	
Форма 4. Підсумкова залікова контрольна робота	
Критерій	
Метою підсумкової залікової роботи є оцінювання знань студента з теоретичних і практичних проблем навчального курсу «Демократія: від теорії до практики»	
0	Неправильна відповідь на тестове питання.
2	Правильна відповідь на тестове питання (усього 10 питань, у кожному з них дається декілька варіантів відповідей, з яких треба обрати одну правильну). 10*2=20 б.

** (за кожною формою оцінювання, зазначеною у п. 5.2)*

6. Методи навчання, інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна:

Методи навчання:

За характером викладення навчального матеріалу:

- словесні;
- наочні;
- практичні.

За організаційним характером навчання:

- методи контролю та самоконтролю у навчанні;
- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

За логікою сприймання та засвоєння інформації:

- індуктивно-дедуктивні;
- дослідницькі;
- проблемні тощо.

Інтерактивні методи навчання («мозковий штурм»; кластери / таблиці; круглий стіл / дискусії; метод групової роботи / метод проєктів) та активні методи навчання (презентації; кейс-технології / кейс-метод; проблемні лекції; дидактичні ігри).

Інструменти та обладнання: Опанування навчальної дисципліни потребує використання мультимедійного обладнання(проектора, ноутбука)

Програмне забезпечення: ліцензія у складі пакету MicrosoftOffice 365 A1 Plusforfaculty

7. Рекомендована література:

Основна:

1. Берроур Г., Совсун. І., Буров С., та ін. Демократія: від теорії до практики. Київ, 2019. 288 с.
2. Горбань , О. . (2024). Демократія у глобальному й національному дискурсах. Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 3(62). <https://doi.org/10.21564/2663-5704.62.310729>
3. Дяк, Т., Демчук, І. (2024). Функціонування концепту демократія в політичних промовах: порівняльний аналіз українського та американського дискурсу. Молодий вчений, 7 (131), 94-101. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-7-131-9>

4. Теорія міжнародних відносин: підручник / за ред. М. П. Требіна. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2022. 472 с. https://www.researchgate.net/publication/373632507_Pidruc_Teoria_miznarodnih_vidnosi_n_Trebin_2022_PV1
5. Шайгородський Ю. Ж. Політична культура як чинник розвитку демократичного політичного режиму в Україні. Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні: монографія / наук. ред. Г. І. Зеленько. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. С. 304-351. <https://ipien.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/ZMINY-POLITYChNYKh-REZhYMIV.pdf>
6. Пчельников Д. К. Інституційна структура глобального управління в контексті системної еволюції міжнародних відносин. Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Серія: Міжнародні відносини. 2025. Том 60 № 1. С. 115-118. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2025/1-60/115-118>
7. Самчук З. Ф. Теорія демократії та практика освітнього середовища: взаємопотенціювання чи взаємовідторгнення? Культурологічний альманах. 2024. № 1. DOI: 10.31392/cult.alm.2024.1.29
8. Холод, Г. Демократична освіта в Україні: специфіка, проблеми, шляхи їхнього розв'язання / Соціальні комунікації: теорія і практика, 2024, №16(1), с.129–141. DOI:10.51423/2524-0471-2024-16-1-2.
9. Чорноштан, є. (2023). Генеза парадигми демократії в українському державотворенні. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління, (5(71), 127-132. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-5\(71\)-17](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-5(71)-17)
10. Carothers T., Hartnett B. Misunderstanding democratic backsliding. Journal of Democracy. 2024. Vol. 35, Issue 3, pp. 24–37. URL: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/misunderstanding-democratic-backsliding/>
11. Dancy G., Thoms O. T. Transitional justice and the problem of democratic decline. International Journal of Transitional Justice. 2025 (вийде за підсумками 2024). DOI: 10.1093/ijtj/ijae039
12. Frankenberger, R., & Buhr, D. Toward a Grounded Theory of Democracy / Democratic Theory, Vol.10, №1, 2023, pp.52–71. DOI:10.3167/dt.2023.100105.
13. Kovalchuk V. Militant Democracy and Human Rights: Challenges and Tasks Facing Ukraine During Wartime and in the Postwar Period. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: “Юридичні науки”. 2025. Том. 12, № 4 (48), С. 189–201. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2025.48.189>
14. Little A. T., Meng A. Measuring democratic backsliding. PS: Political Science & Politics. 2024. Vol. 57, Issue 2, pp. 149–161. DOI: 10.1017/S104909652300063X
15. Tymoshenko, k. (2025). Selected issues regarding the challenges of implementing public administration principles in the sphere of parliamentarism. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Public Administration, 21(1), 80-86. <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2025/21-11/11>
16. Wunsch N., Jacob M. S., Derksen L. The demand side of democratic backsliding How divergent understandings of democracy shape political choice. British Journal of Political Science. 2025. Vol. 55, e39. DOI: 10.1017/S0007123424000711

Додаткова:

1. Головка І. Нова публічна дипломатія в сучасному науковому дискурсі. Філософія та політологія в контексті сучасної культури, 2022, 14(2), с. 102–109. DOI: <https://doi.org/10.15421/352228>
2. Головка І. Співвідношення інтерпретацій дефініцій «регіон» та «регіоналізація» в сучасному науковому дискурсі. Філософія та політологія в

- контексті сучасної культури, 2024, 16(1), с. 157–163. DOI: <https://doi.org/10.15421/352431>
3. Головка І. Становлення концепту публічної дипломатії в сучасному науковому дискурсі: роль парадипломатії. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках, 2024, 7(1), с. 180–188. DOI: <https://doi.org/10.15421/342429>
 4. Петров П., Вершина В., Головка І. Роль публічної дипломатії та парадипломатії як інструмент зміцнення політичних інститутів у цифровому вимірі. Філософія та політологія в контексті сучасної культури, 2024, 16(2), с. 215–221. <https://doi.org/10.15421/352462>
 5. Chambers, S. Contemporary Democratic Theory. London: Polity Press, 2023. <https://doi.org/10.1057/s41296-024-00734-9>
 6. Holovko I. K., Hrachevska T. O. Paradiplomacy as a tool for enhancing interregional cooperation in Central and Eastern Europe. Rehionalni studii, 2024, 37(1), с. 81–89. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2024.37.14>
 7. O'Brien E. Democracy for All: Human Rights and Street Law Legal Literacy Programs. URL: <http://www.nylslawreview.com/wp-content/uploads/sites/16/2014/11/OBrien.pdf>.
 8. Pietrzyk-Reeves D., Górnisiewicz A., Szlachta B. Liberal-constitutional backsliding of democracy and the threat of the pandemic: theoretical and empirical considerations. Politeja. 2023. DOI: 10.12797/Politeja.20.2023.86.17
 9. Summerfield C., Argyle L., Bakker M. How will advanced AI systems impact democracy? 2024. arXiv preprint. URL: <https://arxiv.org/abs/2409.06729>
 10. Vysotskyi O., Holovko I., & Vysotska O. Theory of geocultural technologies in international relations. Journal of Geology, Geography and Geoecology, 2023, 32(2), с. 426–435. DOI: <https://doi.org/10.15421/112338>
 11. Westheimer&Kahne.What Kind of Citizen, the Politics of Educating for Democracy/ Westheimer&Kahne.// American Educational Research Journal.–2004.–No41.–С. 237–269.
 12. Young W.Civic Virtue and Western Civilization. URL:https://www.nas.org/articles/civic_virtue_and_western_civilization.
 13. Ziliotti, E. Meritocratic Democracy: A Cross-Cultural Political Theory. Oxford: Oxford University Press, 2024. URL: <https://academic.oup.com/book/57408/chapter-abstract/464788414?redirectedFrom=fulltext&login=false>

8. Інформаційні ресурси:

1. Інформаційно-пошукова система законодавчих і нормативних документів України – <https://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України – <https://mon.gov.ua/ua>
3. Державна служба статистики України – <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Веб-сайт Міністерства закордонних справ України – <https://mfa.gov.ua/>
5. Сайт Національного інституту стратегічних досліджень - <https://niss.gov.ua/>
6. Сайт ООН – <https://www.un.org/en>
7. Сайт РНБО України – <https://www.rnbo.gov.ua/>
8. Сайт ЮНЕСКО – <https://www.unesco.org/en>
9. Сайт ЄС – https://european-union.europa.eu/contact-eu_uk
10. Сайт Бібліотеки Конгресу США – <https://www.loc.gov/collections/country-studies/?fa=online-format:pdf&sp=2>
11. Офіційний сайт Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара – <https://www.dnu.dp.ua/>
12. Цифровий репозиторій ДНУ імені Олеся Гончара – <https://repository.dnu.dp.ua/>

13. Офіційний сайт наукової бібліотеки ДНУ – <http://library.dsu.dp.ua/>
14. Офіційний сайт Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки – <http://www.libr.dp.ua/>
15. Офіційний сайт Національної бібліотеки імені В. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>
16. Офіційний сайт Національної академії наук України (НАНУ) – <http://www.nas.gov.ua/>
17. Official web-site European Parliament. Members of the European Parliament – <https://www.europarl.europa.eu/meps/en/home>
18. Official web-site Directorate-General for Communication. Types of institutions and bodies – https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/types-institutions-and-bodies_en
19. Official web-site European Commission. Areas of EU action. – https://commission.europa.eu/about/role/law/areas-eu-action_en
20. Official web-site European Commission. Common Foreign and Security Policy – https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/common-foreign-and-security-policy_en
21. Official Journal of the European Union. Court of Justice of the European Union. Access to European Union Law – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:eu_court_justice
22. European Parliament, Directorate-General for Internal Policies. The European Council in 2022. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. – <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9154aba7-f617-11ee-8e14-01aa75ed71a1/language-en>
23. Official Journal of the European Union. European Parliament. Access to European Union Law – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=%20%20LEGISSUM:european_parliament
24. Official Journal of the European Union. European Council. Access to European Union Law – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=%20%20%20LEGISSUM:european_council
25. Official Journal of the European Union. The Council of the European Union. Access to European Union Law – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:a22000>

Нормативно-правова база:

1. Загальна декларація прав людини
URL:http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Закон України "Про громадські об'єднання"
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
3. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні"
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80?test=XX7MfyrCSgkyQdPIZiKEmxN8HI4Z6s80msh8Ie6>.
4. Закон України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, 1998.–(Відомості Верховної Ради України (ВВР)).–С. 99.
5. Конституція України, 1996.–(Відомості Верховної Ради України (ВВР)).–С. 141.
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148 -

7. VIII (2148 -08) від 19.10.73) URL:
http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

8. Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. N 996 "Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики" [Електронний ресурс].— 2010.—URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.